

NOTÍCIES

VIII Seminari d'Estudis Medievals
«Monjos, monges i frares a l'Edat Mitjana. Territori,
Societat i Cultura»

Els dies 19 i 26 de març de 2021 va tenir lloc el VIII Seminari d'Estudis Medievals «Monjos, monges i frares a l'edat mitjana. Territori, societat i cultura», activitat organitzada pel Grup de Recerca en Estudis Medievals (GRESMED) i coordinada per Inés Calderón i Magdalena Cerdà. Aquesta edició va oferir una visió global i integral sobre la implantació i el desenvolupament dels ordes monàstics i conventuals a l'edat mitjana, fent especial incidència en els territoris de la Mediterrània occidental. Com a novetat, i a causa de la situació sanitària derivada de la pandèmia de la covid, el seminari es realitzà de manera virtual a través de la plataforma Zoom que ofereix la Universitat de les Illes Balears. En aquest sentit, cal destacar l'oportunitat d'aquest format per a una major assistència i seguiment de públic de fora de l'illa de Mallorca. Quant al programa, es va poder oferir el mateix del març de 2020, quan el seminari fou ajornat pel confinament.

Al llarg de les dues sessions en línia, reconeguts investigadors d'universitats nacionals, internacionals i també de la Universitat de les Illes Balears ens aproparen als ordes monàstics i conventuals medievals a partir d'una perspectiva interdisciplinària.

Els temes vinculats amb qüestions historicoartístiques foren desenvolupats, d'una banda, pel doctor Sylvain Demarthe (Universitat de Montpeller 3), que ens acostà a la història de l'església de Saint-Antoine-l'Abbaye (Delfinat, França) en els segles XIII-XV, una bona mostra del paper de promoció artística desenvolupat pels ordes religiosos, en aquest cas els hospitalers de Sant Antoni. Poguèrem conèixer la història constructiva en les diverses fases, així com l'ornamentació escultòrica, i comptàrem amb una interessant reconstrucció del patrimoni mitjançant les noves tecnologies. D'altra banda, la doctora Concepció Bauçà de Mirabò (Centre d'Ensenyament Superior Alberta Giménez) se centrà en l'expansió territorial i cultural de l'orde de Sant Bru a Mallorca, concretat en la paradigmàtica Cartoixa de Vallde-mossa. Gràcies a ella poguérem conèixer la reconstrucció original dels espais medievals dels cartoixans a partir de les fonts gràfiques, com també els vestigis patrimonials que encara se'n conserven, malgrat que estan descontextualitzats. El tema de la desaparició, tutela i restauració del patrimoni conventual medieval a l'edat contemporània fou analitzat per la doctora Francesca Tugores (Universitat de les Illes Balears), que feu un recorregut pels principals convents mallorquins que patiren entre 1836 i 1936 la desfeta i la dispersió dels seus béns, tant immobles com mobles.

Quant als estudis històrics, comptàrem amb la participació del doctor Antoni Riera Melis (Universitat de Barcelona), qui analitzà el consum de carn en les regles monàstiques medievals. A partir de les fonts escrites, poguérem conèixer com aquesta pràctica ja es constata en els monestirs occidentals des del segle X, es regularitzà amb Cluny i s'incrementà durant la baixa edat mitjana. D'altra banda, el doctor Mateu Riera (Universitat Autònoma de Barcelona) oferí una panoràmica sobre el monacat primerenc establert en petites illes i illots de la Mediterrània occidental durant l'antiguitat tardana. El fenomen es donà al llarg dels segles IV-VIII dC amb l'existència de monestirs rics ubicats en territoris insulars, indrets identificats amb la salvació i el paradís. Un exemple proper és el monestir de Cabrera. Per la seva part, Magdalena de Quiroga va presentar, a partir de l'estudi genealògic, les famílies conventuals i l'establiment de xarxes femenines a la Mallorca dels segles XIV al XVI. Durant aquest període es testimonia la concentració de poder de les famílies de la mà major mallorquina en els convents femenins a través del monopoli del càrrec de priora i la consegüent facilitat per a l'accés de joves familiars, aspecte que també repercutí en l'arquitectura amb la construcció de cel·les privades.

En relació amb els estudis literaris, el doctor Gabriel Ensenyat (Universitat de les Illes Balears) se centrà en un testimoni excepcional de Mallorca en el trànsit a la modernitat: el cas de sor Anna Maria de Puigdorfilà (1531-1532). A partir de l'estudi de la seva correspondència, es donà a conèixer la transformació de la condició d'aquest personatge, que passà de monja del monestir del puig de Pollença al beguinatge. Per la seva banda, la doctora Maribel Ripoll (Universitat de les Illes Balears) analitzà la vida religiosa en l'obra de Ramon Llull. Primer presentà quina era la funció de la literatura lul·liana i com aquesta literatura estava amarada dels aspectes biogràfics de l'autor en relació amb la vida contemplativa. A continuació, exposà com queda definida la vida de monjos, monges i eremites en obres paradigmàtiques de Llull com *Blaquerna*, entre d'altres. Finalment, el doctor Antoni Ignasi Alomar (Universitat de les Illes Balears) exposà un cas de reclusió femenina individual a la Seu de Mallorca al segle XVI. Aquest fet insòlit fou protagonitzat per Elisabet Safortesa-Tagamanent Gual-Desmur, que visqué tretze anys resclosa en una cambra construïda entre la capella de Sant Pere i la de Sant Antoni de Pàdua de la catedral.

Per concloure, volem agrair a la Universitat de les Illes Balears, concretament a la Facultat de Filosofia i Lletres, al Servei d'Activitats Culturals i al Servei de Recursos Audiovisuals, el seu suport econòmic, administratiu i tècnic. Per descomptat, expressam el nostre agraïment a tots els ponents i assistents, últims responsables de l'èxit d'aquesta iniciativa.

Inés Calderón Medina i Magdalena Cerdà Garriga
Universitat de les Illes Balears
Grup de Recerca en Estudis Medievals (GRESMED)